

Ruppia maritima L. Rupia morska

Rodzina: *Ruppiaceae* – rupiowate

Status

W Polsce gatunek narażony na wyginięcie. W krajach ościennych: silnie zagrożony w Niemczech. Umieszczony na europejskiej czerwonej liście roślin naczyniowych oraz na światowej czerwonej liście gatunków zagrożonych IUCN.

Uwagi taksonomiczne

Rodzaj *Ruppia* obejmuje kilka trudnych do odróżnienia gatunków. W Polsce występuje *Ruppia maritima* L. w dwóch odmianach: *R. maritima* var. *maritima* (= *R. maritima* var. *rostellata* Agardh) oraz *R. maritima* var. *brevirostris* Agardh. W Europie występuje także *R. cirrhosa* (Petagna) Grande (Dandy 1980c; Markgraf 1981), u nas nieobserwowany; brak go także w krajowych zbiorach zielnikowych.

Rozmieszczenie geograficzne

Gatunek szeroko rozprzestrzeniony na całej kuli ziemskiej między 69° szerokości geograficznej północnej a 55° szerokości geograficznej południowej (Verhoeven 1979). Występuje głównie przy brzegach kontynentów i wysp, a czasami również w słonawych wodach śródlądowych.

Występowanie w Polsce

Stanowiska nadmorskie *Ruppia maritima* w Polsce były podane już na początku XX w. z okolic Zatoki Gdańskiej, z miejscowości: Chałupy, Wielka Wieś (Herweg 1914), Hel, Beka (Mądalski 1977), Jastarnia (Markgraf 1981; Mądalski 1977), Puck, Swarzewo oraz między Rewą a Osłoninem (Abromeit i in. 1898–1940; Markgraf 1981). Gatunek występuje tam również obecnie. W 2000 r. był notowany w całej Zatoce Puckiej, zarówno od strony Półwyspu Helskiego, jak i przy jej południowym brzegu (A. Latała, inf. ustna z 2001 r.). Współcześnie potwierdzone są także stanowiska obserwowane w 1988 r. w Darłównie (G. Zyber, inf. ustna z 2001 r.) oraz w 1992 r. w Darłowie (J. Misiewicz, inf. ustna z 2001 r.). Stanowisko podane z Wolina z okolic Świnoujścia (Lucas 1860; Piotrowska 1966a) ma prawdopodobnie charakter historyczny. *R. maritima* rosła także w dwóch zbiornikach śródlądowych: na stanowisku naturalnym w rezerwacie Owczary koło Buska, gdzie od dawna nie była potwierdzona (Trzcińska-Tacik 1988) i uznano ją za wymarłą, oraz na stanowisku antropogenicznym w osadniku kopalnianym w Knurówie na Wyżynie Ślą-

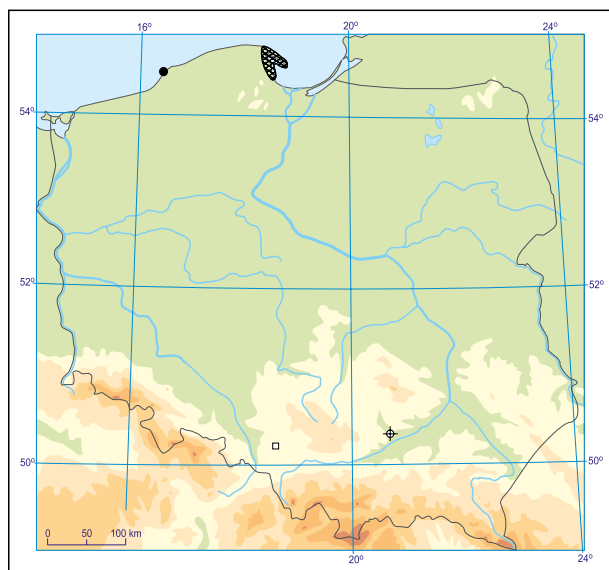
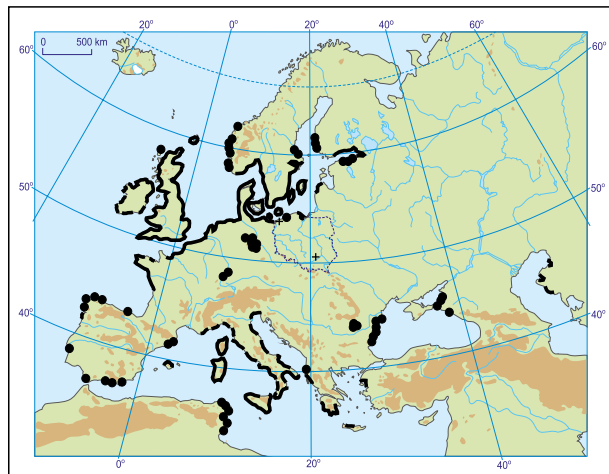
skiej, gdzie roślinę odkryto w 1997 r. (Urbisz 2000, 2001; Urbisz, Urbisz 2000). Niestety, w trakcie badań terenowych w 2011 r. również i na tym stanowisku nie stwierdzono obecności rupii morskiej.

Siedliska i fitocenozy

Rupia morska rośnie w wodach słonych lub słonawych w przybrzeżnych partiach mórz, płytkich zatokach morskich, w ujściach rzek oraz w zalewach z wodą słonawą. W Zatoce Puckiej rupia zasiedla pas przybrzeżny o głębokości wody 1–3 m, sporadycznie pojawia się głębiej (A. Latała, inf. ustna z 2001 r.). Zbiorowiska, w których rośnie, należą do klasy *Ruppietea maritimae*. Bardzo rzadko rośnie również w śródlądowych zbiornikach słonowodnych.

Morfologia i biologia

Ruppia maritima to bylina podwodna o cienkich, obłych łodygach grubości około 1 mm i do 20 cm długich,

płożących się po dnie i zakorzenionych w węzłach. Jasnzielone, równowąsko-nitkowate liście ustawione są dwurzędowo. Szczytowe kwiatostany, wyniesione ponad powierzchnię wody, wykształcają się w postaci dwukwiatowych kłosów. Kwiaty są drobne, pozbawione okwiatu. U ich podstawy znajdują się dwa liście, prawie naprzeciwległe, nieco rozdęte u nasady, wspierające kwiatostan przed rozkwitnięciem. Szypuła kwiatostanowa, początkowo krótka, może wydłużać się w czasie kwitnienia. Roślina kwitnie od czerwca do września. Po zapłodnieniu, trzoneczki słupków rosną i wynoszą owocki ku górze, skutkiem czego owocki tworzą pozorny baldaszek. Ruppia rozmnaża się przez owocki oraz wegetatywnie przez fragmentację pędów.

Charakterystyka populacji

W ciągu ostatnich kilkunastu lat zasoby rupii morskiej zmniejszyły się (A. Latała, inf. ustna z 2001 r.), niemniej jednak populacja w Zatoce Puckiej jest jeszcze liczna i składa się z tysięcy roślin. Na stanowisku śródlądowym w Knurowie w 1999 r. rosło kilkaset osobników. W 2008 r. ruppia występowała tam nieco mniej obficie, ale zaobserwowano wiele owocujących okazów.

Zagrożenie i wskazania ochronne

Gatunek zagrożony w całym zasięgu geograficznym. Rozmieszczenie *Ruppia maritima* w strefie nadmorskiej Bałtyku jest nierównomierne i zależy m.in. od głębokości, stopnia narażenia roślin na ruch wody oraz dostępu światła (Kornaś i in. 1960). Głównym zagrożeniem dla rupii na stanowiskach morskich są zmiany troficzne wód przybrzeżnych oraz fizyczno-chemicznego składu podłoża. W związku ze stałym zmniejszaniem się liczebności populacji, konieczne jest ciągłe monitorowanie stanowisk tego gatunku. Stanowisko śródlądowe w Owczarach koło Buska zanikło na skutek zniszczenia siedliska (Trzcńska-Tacik 1988) – niewielki zbiornik solanki uległ osuszeniu, a jego miejsce pokrywał łąn trzciny. Obecnie prowadzone są tam zabiegi rekultywacyjne.

Fot. 243. Okazy *Ruppia maritima* ze stanowiska w Knurowie na Wyżynie Śląskiej (1998)

cyjne. Stanowisko w Knurowie, ze względu na lokalizację, było silnie narażone na zniszczenie. W 2010 r. osadnik został częściowo zasypany podczas prac związanych z utworzeniem parkingu w jego najbliższym sąsiedztwie. Zbiornik jest silnie zanieczyszczony i zaśmiecony. Zmiany warunków siedliskowych doprowadziły prawdopodobnie do zaniku gatunku na tym stanowisku.

Alina Urbisz i Andrzej Urbisz

Summary

Ruppia maritima occurs in Poland mainly along the coast of the Gulf of Gdańsk. In addition, it was observed in three maritime sites (Wolin, Darłowo and Darłówko) and two inland ones (a natural site in Owczary and a synanthropic site in Knurów, S Poland). The species is a component of plant communities which belong to the class *Ruppiaetea maritimae*. It occurs in water with a wide range of salinity, generally at a depth of 1–3 meters. Two natural localities of *R. maritima* (Wolin, Owczary) and also in Knurów probably do not exist anymore, in the remaining localities the populations have decreased considerably. The main threat to *Ruppia* is the eutrophication of water and changes in the physical-chemical composition of the sea bottom.